

Тема лекції

**Сутність та концептуальні засади
логістики (2 год.)**

Викладач -

***Торопков Володимир Михайлович,
канд. екон. наук, доцент***

Навчальні цілі

- **З'ясувати поняття та сутність логістики, вивчити підходи до її тлумачення;**
- **Окреслити основні еволюційні етапи розвитку логістичної концепції;**
- **Охарактеризувати сучасну концепцію логістики;**
- **Усвідомити мету, завдання та функції логістики, її значення у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства;**
- **Визначити види логістики.**

План лекції

- 1. Сутність, історія розвитку та визначення логістики**
- 2. Передумови та фактори розвитку логістики**
- 3. Етапи розвитку та зміна парадигм логістики**
- 4. Цілі та завдання логістики**
- 5. Економічний ефект від використання логістики**
- 6. Концепція та функції логістики**

Сутність та визначення ЛОГІСТИКИ

**Логістика походить від грецького
слова “logistikos”,
що означає обраховувати,
обмірковувати**

ЛОГІСТИКА (logisticos) —

наука про планування, контроль та управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними і нематеріальними операціями, здійснюваними в процесі доведення сировини та матеріалів до виробничого підприємства, внутрішньовиробничої переробки сировини, матеріалів і напівфабрикатів, доведення готової продукції до споживача відповідно до інтересів та вимог останнього, а також передачі, збереження та обробки відповідної інформації.

**Відповідно об'єктом вивчення
дійсного курсу є матеріальний
потік і логістичні системи, що
забезпечують його проходження.**

Види та функціональні області логістики

- Макрологістика та мікрологістика;
- Зовнішня та внутрішня;
- **Закупівельна, виробнича, розподільча, транспортна, складська.**

Невідокремленою частиною означених видів логістики є також обов'язкова наявність **матеріальних запасів** та управління ними, **оптимізація логістичного інформаційного потоку**, а також надання **логістичного сервісу**.

Принципова відмінність логістичного підходу до управління матеріальними потоками від традиційного

**полягає у виділенні єдиної функції управління
колись розрізненими матеріальними потоками;
у технічній, технологічній, економічній і
методологічній інтеграції окремих ланок
матеріалопровідного ланцюга в єдину
систему, що забезпечує ефективне управління
наскрізними матеріальними потоками.**

Передумови та фактори розвитку логістики

- Досягнення межі ефективності виробництва.
- Енергетична криза 70-х років та швидке підвищення витрат на перевезення.

Можливість застосування логістики в економіці обумовлена у першу чергу сучасними досягненнями науково-технічного прогресу та фундаментальними змінами у філософії запасів

Зміна парадигм у логістиці

Парадигма - вихідна концепція, модель постановки проблем і їх розв'язку, методів дослідження, пануючих протягом певного історичного періоду в науковім співтоваристві.

В історичному ракурсі розвитку логістики можна виділити три парадигми:

- **функціональна;**
- **ресурсна;**
- **інноваційна.**

Функціональна парадигма

(період приблизно з 1960 по 1985 р.)

Пов'язана з тим, що за логістикою поступово закріплювалися операційні види діяльності, зокрема транспортування, складування, вантажопереробка, митне оформлення й страхування вантажів і т.п.

Для служб логістики промислових і торговельних компаній основним завданням було зниження витрат на операційну діяльність при виконанні заданого набору послуг і підтримці стандартів якості обслуговування як своїх власних підрозділів (наприклад, виробничих цехів, власних магазинів), так і зовнішніх клієнтів.

Однак, така локальна оптимізація витрат аж ніяк не завжди означала, що ефект зниження витрат буде досягнутий в цілому по компанії (по ланцюгу поставок), а не в окремому підрозділі.

Ресурсна парадигма

(охоплює 1980-2000 рр.)

Основою нового світогляду стала концепція «загальних витрат».

Згідно із цією концепцією витрати на логістику й пов'язані з нею види діяльності необхідно підсумувати в логістичній системі (ланцюзі поставок) компанії, і саме ця загальна сума витрат буде виступати вимірником ефективності використання ресурсів.

Ресурсна парадигма логістики була пов'язана з якісно новим рівнем її розвитку: переходом на більш високий щабель впливу в ієрархії управління компанією — від операцій до координації.

Інноваційна парадигма

(теперішній час)

Стала подальшим логічним продовженням її еволюції в розрізі передової ідеології/концепції Supply Chain Management (Управління ланцюгами поставок).

Управління ланцюгами поставок зародилося як природне продовження інтегрованої логістики.

Основною ідеєю інноваційної парадигми логістики, яка зараз використовується багатьма передовими компаніями миру, є оптимізація доданої цінності в ланцюзі поставок.

Інноваційна парадигма логістики

По мірі еволюції логістики беззупинно підвищувався рівень інтеграції логістичної діяльності. При цьому інтеграція в логістиці також розвивалася поступово:
від інфраструктурної інтеграції
через організаційну
до інформаційної.

Інфраструктурна інтеграція

була спочатку пов'язана із простою ідеєю об'єднання управління логістичними інфраструктурними потужностями — транспортними підрозділами й складами компанії — у єдиний транспортно-складський комплекс, підлеглий службі логістики.

Таке об'єднання давало істотні переваги компанії відносно кращої синхронізації транспортних і складських операцій (бізнес-процесів) і більш раціонального використання матеріально-технічної бази й основних фондів (споруджень, рухомого складу транспорту, підйомно-транспортного складського устаткування та ін.).

Організаційна інтеграція

була пов'язана з еволюцією типу організаційної структури служб логістики компаній — від лінійно-функціональної структури управління до матричної й процесно-орієнтованої.

Ці типи структур управління характеризуються переходом від управління окремими операціями до управління їх сукупністю — інтегрованими бізнес-процесами — з метою оптимізації ресурсів компанії й задоволення вимог кінцевих споживачів.

Інформаційна інтеграція

була викликана необхідністю побудови єдиного інформаційного простору контрагентів ланцюгів поставок, яке дозволило забезпечити необхідні в сучасних умовах швидкість, повноту й точність одержання потрібних даних для реалізації логістичних бізнес-процесів.

Особливе значення тут мали розробка й впровадження систем інтегрованого планування, управління запасами в ланцюгах поставок, електронного документообороту, систем моніторингу ланцюгів поставок, інтегрованих корпоративних інформаційних систем і т.п.

Передумови інноваційної парадигми логістики

- Нове розуміння інтегрованої логістики й SCM як стратегічних елементів у конкурентних можливостях окремої компанії й ланцюзі поставок в цілому.**
- Посилення інтеграції між контрагентами ланцюгів поставок, поява нових організаційних відносин співробітництва й кооперації.**
- Розширення технологічних можливостей, зокрема в області гнучких виробництв та інтегрованих інформаційно-комп'ютерних систем і технологій, що радикально змінили горизонти контролю й управління логістичними бізнес-процесами в ланцюгах поставок.**

Таким чином - сутність інноваційної парадигми логістики

полягає в розгляді логістичного процесу як єдиного цілого в ланцюзі поставок (логістичній системі) для більш ефективного досягнення цілей бізнесу. Дана концепція відображає нове розуміння бізнесу, де окремі фірми, організації розглядаються як ланки загального ланцюга поставок, прямо або побічно пов'язані в єдиному інтегральному процесі управління матеріальними й інформаційними потоками для найбільш повного і якісного задоволення покупців відповідно до їхніх специфічних потреб і цілями бізнесу.

Актуальність SCM-Концепції

Пояснюється широко розповсюдженим на практиці очікуванням, що професійне управління й інтеграція бізнес-процесів у ланцюзі поставок може привести до підвищення ринкової успішності контрагентів ланцюга.

Це досягається завдяки адаптації ланцюга поставок до мінливих потреб клієнтів, стрибкоподібному зниженню загальних витрат ланцюга й кращої пристосованості підприємств — контрагентів ланцюга — до мінливих ринкових умов.

Актуальність і швидке проникнення SCM-Концепції в практику можна пояснити тим, що вона інтегрує ряд давно обговорюваних ідей і концепцій менеджменту й логістики таким чином, як це зручно й привабливо для бізнесу.

Основна мета та економічний ефект від використання логістики

Діяльність у галузі логістики має кінцеву мету, яка отримала назву

«шість правил логістики»

(зараз частіше – 7, додається споживач):

1. **Вантаж** — необхідний товар.
2. **Якість** — необхідна, потрібна якість.
3. **Кількість** — в необхідній кількості.
4. **Час**—потрібно доставити в необхідний час.
5. **Місце** — в потрібне місце.
6. **Витрати** — з мінімальними затратами.

Завдання логістики

- Головна мета логістики конкретизується в її *завданнях*, які за ступенем значимості розділяють на три групи:
- **глобальні,**
- **загальні,**
- **часткові (локальні).**

Завдання логістики

До глобальних завдань логістики відносять:

- створення комплексних інтегрованих систем матеріальних, інформаційних, а якщо можливо, й інших потоків;**
- стратегічне узгодження, планування і контроль за використанням логістичних потужностей сфер виробництва й обігу;**
- постійне вдосконалювання логістичної концепції в рамках обраної стратегії в ринковому середовищі;**
- досягнення високої системної гнучкості шляхом швидкого реагування на зміни зовнішніх і внутрішніх умов функціонування.**

Завдання логістики

До загальних завдань логістики відносять:

здійснення наскрізного контролю за потоковими процесами в логістичних системах;

- розробка та удосконалювання способів управління матеріальними потоками;**
- багатоваріантне прогнозування обсягів виробництва, перевезень, запасів і т.д.;**
- виявлення незбалансованості між потребами виробництва і можливостями матеріально-технічного забезпечення, а також потребами у логістичних послугах під час збуту і можливостями логістичної системи;**

Завдання логістики

До загальних завдань логістики

Віносять:

- стандартизація вимог до якості логістичних послуг і окремих операцій;**
- раціональне формування господарських зв'язків;**
- виявлення центрів виникнення втрат часу, матеріальних, трудових і грошових ресурсів;**
- оптимізація технічної та технологічної структури транспортно-складських комплексів;**
- визначення стратегії та технології фізичного переміщення матеріальних ресурсів, напівфабрикатів, готової продукції;**
- формалізація актуалізованих (поточних оперативних) логістичних цілей і параметрів функціонування логістичної системи.**

Завдання логістики

- ***Часткові завдання*** в логістиці мають локальний характер:
- оптимізація запасів усіх видів і на всіх етапах товароруху;
- максимальне скорочення часу зберігання продукції; .
скорочення часу перевезень;
- швидка реакція на вимоги споживачів;
- підвищення готовності до поставчань;
- зниження витрат у всіх ланках логістичного ланцюга;
- раціональний розподіл транспортних засобів;
- гарантування якісного післяпродажного обслуговування;
- підтримка постійної готовності до прийому, обробки і видачі інформації тощо

Застосування логістики

ДОЗВОЛЯЄ:

- знизити запаси на всьому шляху руху матеріального потоку;**
- скоротити час проходження товарів по логістичному ланцюгу;**
- знизити транспортні витрати;**
- скоротити витрати ручної праці і відповідні витрати на операції з вантажем.**

Концепція логістики

Система поглядів на
удосконалювання господарської
діяльності шляхом
раціоналізації управління
матеріальними потоками є
концепцією логістики

Основні положення концепції логістики

- 1. Реалізація принципу системного підходу**
- 2. Комплексність і науковість**
- 3. Облік логістичних витрат**
- 4. Динамічність**
- 5. Гнучкість і маневреність**
- 6. Розвиток дрібносерійного виробництва, як того вимагає ринок**
- 7. Відмовлення від випуску універсального технологічного і підйомно-транспортного устаткування**
- 8. Гуманізація технологічних процесів**
- 9. Розвиток логістичного сервісу**
- 10. Здатність логістичних систем до адаптації в умовах невизначеності навколишнього середовища.**

Функції логістики

Практична реалізація методології логістики виражається через її функціональні важелі.

З концептуальних позицій можна виділити такі функції логістики:

- **системоутворююча функція,**
- **інтегруюча функція,**
- **регулююча функція,**
- **результуюча функція.**

Системоутворююча функція

- Логістика є системою ефективних технологій забезпечення процесу управління ресурсами. У вузькому значенні слова логістика утворює систему управління товарорухом (формування господарських зв'язків, організація пересування продукції через місця складування, формування і регулювання запасів продукції, розвиток і організація складського господарства).

Інтегруюча функція

- Логістика забезпечує синхронізацію процесів збуту, зберігання і доставки продукції з орієнтацією їх на ринок і надання посередницьких послуг споживачам. Вона забезпечує узгодження інтересів логістичних посередників у логістичній системі, дозволяє здійснити перехід від часткових завдань до загальної оптимізації.

Регулююча функція

- **Логістичне управління матеріальними і супутніми потоками спрямоване на економію всіх видів ресурсів, скорочення витрат живої та минулої праці на стику різних організаційно-економічних рівнів і галузей. В широкому значенні управлінський вплив полягає в підтримці відповідності поведінки частини логістичної системи інтересам цілого. Чим вищий ресурсний потенціал будь-якої підсистеми, тим більше вона у своїй діяльності повинна орієнтуватися на стратегію логістичної системи. В іншому випадку за умови припинення підсистемою визначеного, наперед заданого рівня автономності може виникнути небезпека руйнування самої системи.**

Результуюча функція

- **Логістична діяльність спрямована на постачання продукції в необхідній кількості, у зазначений час і місце з заданою якістю (станом), за мінімальних витрат. Логістика прагне охопити всі етапи взаємодії ланцюга «постачання-виробництво-розподіл-споживання», інакше кажучи, вона є алгоритмом перетворення ресурсів у *постачання готової продукції* відповідно до існуючого попиту.**

Функції логістики

З практичної точки зору під функцією в логістиці розуміється укрупнена група логістичних операцій, спрямованих на реалізацію цілей логістичної системи.

Розрізняють два види функцій: **оперативні та координаційні**

Носіями логістичних функцій виступають суб'єкти, які беруть участь в логістичному процесі (усі, або деякі з них): транспортні підприємства загального користування, різні експедиційні фірми; підприємства оптової торгівлі; комерційно-посередницькі організації; підприємства-виготовлювачі, чиї склади готової продукції виконують різноманітні логістичні операції.

Оперативні функції логістики

Оперативний характер функцій пов'язаний з безпосереднім управлінням руху матеріальних цінностей у сфері постачання, виробництва та розподілу, а саме: управління запасами в сфері обігу; визначення обсягів і напрямлень матеріальних потоків; здійснення перевезення, а також всіх необхідних операцій на шляху проходження вантажів до пунктів призначення; виконання операцій, які безпосередньо передують та завершують перевезення товарів (упакування, маркування, підготовка до навантаження, вантажно-розвантажувальні роботи й ряд інших операцій); розвиток, розміщення й організація складського господарства; управління складськими операціями (здавання й приймання вантажів по кількості і якості, зберігання, підсортування й підготовка необхідних покупцеві асортиментів, організація доставки дрібними партіями й ін.)

Координаційні функції логістики

До функцій логістичної координації відносять: виявлення та аналіз потреб у матеріальних ресурсах; формування господарських зв'язків по поставках товарів або наданню послуг, їх розвиток, коректування й раціоналізація; аналіз ринків, на яких здійснюється збутова дальність підприємства; прогнозування поведінки інших джерел цих ринків; обробка даних щодо замовлень і потреб споживачів та ін. Перераховані функції логістики відображаються в *координації попиту та пропозиції на товар*. У цьому маркетинг і логістика тісно взаємозв'язані.

Функції логістики

Критерієм ефективності реалізації
логістичних функцій є ступінь
досягнення кінцевої мети
логістичної діяльності, що
виражається *шістьма (сіма)*
правилами логістики.